

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СЛІДЧИХ

Нежута А.В. – викладач кафедри загальної та практичної психології навчально-наукового інституту права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

Одним із найважливіших структурних компонентів професійного самовизначення особистості є ціннісні орієнтації, які зумовлюють спрямованість особистості стосовно професійної діяльності.

Вперше термін «ціннісна орієнтація» запропонував видатний філософ Герберт Спенсер. Далі це поняття було розроблено більш ретельно американськими дослідниками Ф. Знанецьким і У. Томасом у 1920 році. Вони розглядали ціннісні орієнтації як соціальну установку, яка виступає регулятором поведінки особистості. Проблемою вивчення цінностей у вітчизняній та зарубіжній психології займалися К.А. Абульханова – Славська, А.Н. Леонтьєв, Л.І. Божович, Ф.Є. Василюк, В.А. Ядов, В.Г. Асєєв, К. Обухівський, А. Маслоу, Е. Еріксон та інші.

Ціннісні орієнтації регулюють професійне самовизначення, визначають порядок вподобання тих чи інших напрямків діяльності, представляють вибір засобів для досягнення поставлених цілей.

Вивчення гендерних особливостей ціннісних орієнтацій працівників ОВС є дуже важливою проблемою, тому що ціннісні орієнтації – це структурна

складова професійного самовизначення, яка впливає на успішне виконання професійних обов'язків правоохоронців.

Мета дослідження: вивчити гендерні особливості ціннісних орієнтацій слідчих.

У дослідженні взяли участь 67 правоохоронців слідчих підрозділів райвідділів м. Харкова. Першу групу склали жінки – 37 осіб, віком від 23 до 32 років. Другу групу склали чоловіки – 30 осіб, віком від 23 до 33 років.

У роботі використовувався «Опитувальник цінностей» Ш. Шварца. Цей опитувальник застосовується для виміру значущості типів цінностей, дозволяє вивчити нормативні ідеали та індивідуальні пріоритети особистості. Для статистичної обробки отриманих результатів застосовувався критерій Ст'юдента.

У ході дослідження гендерних особливостей цінностей на рівні нормативних ідеалів було виявлено гендерні відмінності по типу «стимуляція» ($3,11 \pm 1,01$; $3,71 \pm 1,02$). Середній бал в групі чоловіків вищий, ніж в групі жінок. Це свідчить про те, що для чоловіків ціннісним компонентом є потреба в пошуку нових, гострих та глибоких відчужуваннях, яких їм не вистачає на роботі, тому що на сьогоднішній день слідчі займаються більш письмовою роботою (звіти, протоколи, постанови, акти та інше). Чоловікам не вистачає пошукової, розвідувальної діяльності. Жінки задоволені своїм процесом роботи, їх влаштовує письмова робота, вони не прагнуть екстремальної діяльності. В групах досліджених більше не було виявлено достовірних відмінностей, але в групах досліджених виражена певна ієрархія цінностей. В групі жінок ієрархія виглядає таким чином: «безпека», «доброта», «досягнення», «конформність», «самостійність», «універсалізм», «гедонізм», «влада», «традиції», «стимуляція».

Домінуючим типом цінностей в ієрархії є «безпека». Це свідчить про те, що жінки слідчі прагнуть до безпеки суспільства, взаєморозуміння, гармонійних

стосунків на роботі. Всього цього їм не вистачає, тому тип «безпека» найбільш виражений в структурі цінностей. Отримані дані представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники цінностей на рівні нормативних ідеалів слідчих (у балах)

Типи цінностей	Жінки	Чоловіки	p
	(n=37)	(n=30)	
Конформність	4,68 ± 0,95	4,39 ± 0,94	–
Традиції	3,48 ± 0,96	3,30 ± 1,14	–
Доброта	4,88 ± 0,91	4,63 ± 0,99	–
Універсалізм	3,99 ± 1,04	4,03 ± 1,12	–
Самостійність	4,49 ± 0,98	4,85 ± 0,96	–
Стимуляція	3,11 ± 1,01	3,71 ± 1,02	0,05
Гедонізм	3,77 ± 1,48	4,09 ± 1,53	–
Досягнення	4,75 ± 1,02	5,06 ± 0,62	–
Влада	3,74 ± 1,05	3,94 ± 1,26	–
Безпека	4,92 ± 0,84	4,73 ± 1,01	–

В групі чоловіків достовірних відмінностей не виявлено, проте ієрархія цінностей склалася таким чином: «досягнення», «самостійність», «безпека», «доброта», «конформність», «гедонізм», «універсалізм», «влада», «стимуляція», «традиції». Домінуючим типом цінностей на рівні нормативних ідеалів у чоловіків є «досягнення». Це говорить про те, що чоловіки прагнуть, щоб в суспільстві соціальна компетентність людей була на високому рівні, було взаєморозуміння, їм цього не вистачає на роботі.

У дослідженні гендерних особливостей цінностей на рівні індивідуальних пріоритетів не було виявлено значущих відмінностей. Ієрархія цінностей в

групі жінок слідчих представлена наступним чином: «доброта», «досягнення», «безпека», «самотійність», «універсалізм», «гедонізм», «конформність», «стимуляція», «влада», «традиції». Результати дослідження представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники цінностей на рівні індивідуальних пріоритетів слідчих (у балах)

Типи цінностей	Жінки	Чоловіки	p
	(n=37)	(n=30)	
Конформність	2,03 ± 0,78	1,88 ± 0,78	–
Традиції	1,26 ± 0,82	1,42 ± 0,68	–
Доброта	2,52 ± 0,66	2,22 ± 0,72	–
Універсалізм	2,11 ± 0,85	1,87 ± 0,92	–
Самотійність	2,39 ± 0,78	2,50 ± 0,67	–
Стимуляція	1,86 ± 0,84	2,14 ± 0,78	–
Гедонізм	2,04 ± 1,10	2,27 ± 1,05	–
Досягнення	2,49 ± 0,79	2,55 ± 0,76	–
Влада	1,47 ± 0,92	1,67 ± 0,76	–
Безпека	2,40 ± 0,67	2,26 ± 0,86	–

Суб'єктивно значущим типом цінностей у жінок слідчих є «доброта», який характеризується доброзичливим відношенням до людей, які оточують особистість. Для жінок в індивідуальному пріоритеті є благополуччя своєї родини, друзів, близьких. Можна сказати це сенс життя для жінок, тому що у зв'язку з особливостями професійної діяльності слідчих, у них не вистачає часу приділяти достатньо уваги своїм близьким та друзям.

В групі чоловіків ієрархія цінностей виглядає таким чином: «досягнення», «самотійність», «гедонізм», «безпека», «доброта», «стимуляція», «конформність», «універсалізм», «влада», «традиції». На першому місці виступає «досягнення». Це свідчить про те, що для чоловіків важливо наприкінці виконання службових обов'язків отримувати від свого керівництва схвалення за свою компетентність, тому чоловіки постійно прагнуть виконувати свої обов'язки на високому рівні. Така позиція добре впливає на позитивні досягнення в кар'єрному рості та позитивно впливає на професійне самоствердження.

Підводячи підсумок за результатами дослідження можна говорити про наявність гендерних особливостей стосовно ієрархії цінностей на рівні нормативних ідеалів та індивідуальних пріоритетів слідчих, їхньої значущості для жінок та чоловіків.

Анотації

Проаналізовано результати дослідження ціннісних орієнтацій слідчих в гендерному аспекті. У жінок в ієрархії цінностей на рівні нормативних ідеалів перше місце займає «безпека», а у чоловіків «досягнення». Стосовно ієрархії цінностей на рівні індивідуальних пріоритетів домінуюче місце у жінок займає «доброта», у чоловіків «досягнення».

Проанализированы результаты исследования ценностных ориентаций следователей в гендерном аспекте. У женщин в иерархии ценностей на уровне нормативных идеалов первое место занимает «безопасность», а у мужчин «достижения». По отношению к иерархии ценностей на уровне индивидуальных приоритетов доминирующее место у женщин занимает «доброта», у мужчин «достижения».

The results of research of the valued orientations of investigators are analysed in a gender aspect. For women in the hierarchy of values at the level of normative ideals the first place is occupied by «safety», and for the men of «achievement». In

relation to the hierarchy of values at the level of individual priorities a dominant place for women occupies «kindness», for the men of «achievement».

Література

1.Абульханова – Славская К.А. Жизненные перспективы личности и образ жизни [Текст] / К.А. Абульханова – Славская. – М.: Наука, 1987. – 144 с.

2.Гинзбург М.Г. Жизненные планы как проявление личностного самоопределения старшеклассников [Текст]/М.Г.Гинзбург// Психологические условия формирования социальной ответственности школьников. – М.: Изд – во АПН СССР, 1987. – С. 18-24.

3.Карандашев В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство: учебное пособие / В.Н. Карандашев. – СПб.: Речь, 2004. – 70 с.

4. Климов Е.А. Развивающийся человек в мире профессий [Текст] / Е.А. Климов. – Обнинск, 1993. – 275 с.

5. Кузнецов П.С. Концепция социальной адаптации [Текст] / П.С. Кузнецов.- Саратов: Изд-во Саратов. гос. ун-т, 2000.- 260 с.

6. Пряжников М.С. Профессиональное и личное самоопределение [Текст] / М.С. Пряжников. – Москва – Воронеж: Изд-во ин-та практ. псих., 1996. – 256 с.

7. Роша А.Н. Профессиональная ориентация и профессиональный отбор в ОВД: учебное пособие [Текст] / А.Н. Роша. – М.: Академия МВД СССР, 1989. – 210 с.